

Міжнародний конкурс інтернет-активізму «The Bobs» від «Deutsche Welle» як інструмент розповсюдження свободи слова за допомогою нових медій

У статті досліджено конкурс інтернет-активізму «The Bobs» від «Deutsche Welle» як інструмент розповсюдження свободи слова за допомогою нових медій. Проаналізовано кількісні та якісні зміни конкурсу упродовж 2004–2013 рр., зроблено висновки про його ймовірне значення для активізації міжнародного інтернет-дискурсу в контексті вищезазначеного.

Ключові слова: «The Bobs», «Deutsche Welle», інтернет-активізм, свобода слова, блогосфера.

Міжнародний конкурс інтернет-активізму «The Bobs» був заснований 2004 р. німецькою суспільно-правовою медіакомпанією «Deutsche Welle» (DW). Призами конкурсу щороку нагороджують онлайн-проекти різними мовами, котрі стимулюють інтернет-дискурс у контексті розповсюдження свободи слова та захисту прав людини. Мета «The Bobs» – підкреслити різноманітність і важливість нових форм масової комунікації в інтернеті (блогів, мікроблогів, соціальних мереж, веб-сайтів проектів вищевказаної тематики, веб-версій ЗМІ тощо) та організувати міжнародний полілог на суспільно важливі теми. Цільова аудиторія конкурсу – мультиплікатори та трендсеттери інтернету, а також активні користувачі. Тобто в першу чергу цільовою аудиторією є люди, котрі створюють та розповсюджують оригінальний контент на проблемні суспільно-політичні теми, можуть упливати таким чином на громадську думку, започатковувати дискусії та прямо чи опосередковано стимулювати демократичні зміни у своїх країнах [1].

Інтернет-середовище сприяє виникненню всього названого вище. Як зазначає з цього приводу український науковець О. Зернецька, «саме через такі якості блогів, як мобільність і доступність, полегшується комунікація між людьми, в такій віртуальній спільноті виникає можливість спілкування й обговорення подій та ідей, зокрема й пов'язаних з політичним життям країни і світу» [2, с. 14].

Конкурс «The Bobs» проводять у державах із браком демократії, аби стимулювати там демократичні зміни за допомогою нових медій, а також сприяти обміну ідеями між інтернет-активістами з різних держав. Це найбільший міжнародний конкурс інтернет-активізму, аналогів якого в Європі поки що немає. Його варто досліджувати як інструмент розповсюдження свободи слова і демократії за допомогою нових медій у контексті розвитку інтернет-простору, блогосфери та нових форм масової віртуальної комунікації. Щорічні результати конкурсу можна розглядати як стислий

підсумок розвитку інтернет-простору в країнах, де відбувається змагання. У 2013 р. конкурс уперше проводився в Україні, тому наукове дослідження цього проекту є доволі актуальним [3]. Оскільки кардинальні зміни в сучасному світі часто починаються саме в соцмережах (як, наприклад, події арабської весни), наукове дослідження цього феномена є не тільки бажаним, а й невідкладним. Тут можемо навести слова українського дослідника Г. Почепцова: «Поява нових медіа полегшила процес міжнародних інформаційних інтервенцій, адже вони створюють інформаційно-комунікативний простір, у якому пришивдшено всі процеси обміну. Державний апарат не в змозі реагувати і прогнозувати можливі наслідки таких інтервенцій. І майже на кожному кроці він програє» [4].

Можна констатувати, що вивчення форм масових віртуальних комунікацій, а також нових медій в українському журналістикознавстві перебуває на етапі становлення та розвитку. Серед досліджень українських журналістикознавців, які безпосередньо або дотично досліджували цю тему, зацікавлюють праці І. Артамонової, І. Гудінової, А. Захарченка, О. Зернецької, В. Королька, О. Кутузової, К. Пилипенко, Б. Потятинника, Г. Почепцова, Ю. Романенко, Г. Сашук, Є. Тихомірової та інших.

Щодо закордонних науковців, то варто згадати напрацювання П. Берда, С. Блека, Ф. Буарі, П. Вейла, І. Дзялошинського, В. Дубицької, А. Зверінцева, Т. Лебедевої, Г. Мельника, В. Музиканта, М. Мосса, Є. Пашенцева, Т. Свана, М. Спіллейна, Г. Тульчинського, А. Ульяновського, Р. Хоффа, В. Чихачова, Б. Швальбе, В. Шепель.

Щодо конкурсу інтернет-активізму «The Bobs», то можна стверджувати, що цей проект в українському журналістикознавстві досі не досліджувався.

Об'єктом нашого дослідження стали нові цифрові комунікаційні технології масової комунікації. Предмет – міжнародний конкурс інтернет-активізму «The Bobs» як інструмент розповсюдження свободи слова та стимуляції міжнародного суспільного дискурсу у всесвітній мережі. Мета дослідження – виявити тенденції розвитку кон-

курсу впродовж 2004–2013 рр. та його ймовірне значення для активізації суспільного дискурсу та розповсюдження свободи слова в інтернеті. *Завдання* – провести моніторинг розвитку конкурсу у 2004–2013 рр., проаналізувати кількісні та якісні зміни.

Спочатку цільовою аудиторією конкурсу «The Bobs» мали бути тільки блогери. Цей термін виник у 1997 р. й мав таке визначення: «Назва «блог» походить від скорочення англомовного web log, що перекладається українською як веб-журнал (тобто журнал, який ведеться у «світській павутині» – web), скороченого до форми blog. Уперше термін вжив активний американський інтернет-користувач П. Мергольц» [2, с. 14]. Однак згодом перелік номінацій інтернет-змагання розширювався, керівництво проекту звертало увагу на відеоблоги, мікроблоги, кампанії громадського активізму в соцмережах тощо. Нині «The Bobs» охоплює блогосфери 14-ти країн.

Наведемо таке визначення цього терміна, введене в обіг у 1999 р. Б. Л. Гремом. «Блогосфера (від англ. *blogosphere*) – спільний термін, що охоплює всі блоги та їх взаємозв'язки. Блогосферу можна вважати віртуальною громадською ареною початку ХХІ століття. Зарубіжні науковці включають її до нових соціальних медіа, які поступово починають відігравати відчутну роль у спілкуванні людей, груп, громад із найрізноманітніших тем» [2, с. 15].

Отже, цільова аудиторія «The Bobs» згодом стрімко урізноманітнювалася. Проаналізувавши список переможців у 2004–2012 рр., можна помітити, що в ньому здебільшого користувачі, які походять із держав, у яких бракує демократії. Наприклад, дисиденти, професійні та громадські журналісти, а також організації (наприклад, блог російського опозиційного видання «Новая газета» здобув першість у 2011 р.). Більшість переможців висвітлюють у своїх блогах теми та події, котрі замовчуються в суспільстві та рідко оприлюднюються в традиційних мас-медіях. Наприклад, серед переможців 2012 р. – арабомовний ресурс Narassmar («Мапа домагань»), на якому жертви сексуального насильства в Єгипті можуть розповісти про те, що з ними сталося; блогер із Бангладеш Абу Суфіан, котрий веде віртуальний щоденник про випадки порушення закону владою його країни; іранський дисидент і журналіст Араш Сіргачі, котрий свого часу був засуджений до 14 років ув'язнення за критику режиму.

Чому деякі переможці конкурсу викликають до себе таку увагу чинної влади – як до участі в ньому, так і після? У зв'язку з цим можна згадати слова Г. Почепцова: «У минулому управляти масовою свідомістю було простіше (в цьому плані працювала, зокрема і релігія), оскільки світ був значно сталішим, і його модель (картина) теж

була сталою та фіксованою. Сьогодні світ перебуває в динаміці, тому виникла потреба у складніших методах управління, які враховували б і цю динаміку, зважали б на урізноманітнення дозволених варіантів поведінки людей. Тобто, попередні етапи з одним варіантом поведінки і сталими поглядами на світ можна вважати простішими для управління масовою свідомістю» [5].

Прикметно також, що колишні переможці іноді отримують «підвищення» і стають членами журі (за правилами, для визначення фіналістів і переможців обирається міжнародне журі, де кожен експерт володіє якоюсь з мов конкурсу). Одна з найважливіших особливостей «The Bobs» – те, що переможці номінуються та обираються і членами журі, і користувачами. Конкурс відбувається в кілька етапів. Спершу на сайті конкурсу користувачі пропонують кандидатів за принципом «кожен може запропонувати кожного». Діє обмеження лише для членів журі та співробітників «Deutsche Welle»: вони не можуть номінувати власні проекти чи проекти, в яких відіграють важливу роль. Цей етап триває один місяць. Протягом наступного місяця члени журі (1 експерт – 1 країна) розглядають усі пропозиції та формують список фіналістів, який оприлюднюється на сайті конкурсу (рішення особисто приймає кожен член журі, щоб уникнути ймовірних зловживань, експерти керуються загальними критеріями відбору фіналістів). Після цього ще місяць користувачі голосують за фіналістів. Підсумки конкурсу підбиваються на дводенному засіданні журі в Берліні, під час якого у спільній дискусії (кожен член журі презентує фіналістів зі своєї країни) та шляхом відкритого голосування (більшістю голосів) визначаються переможці «The Bobs» у міжнародних номінаціях. При цьому користувачі мають значно більший вплив на результати конкурсу, ніж члени журі, адже користувачі за допомогою онлайн-голосування на сайті thebobs.com вирішують, хто переможе в переважній більшості номінацій (у 28-ми мовних номінаціях – «Найкращий блог» та «Найкращий мікроблог» усіма мовами конкурсу). Журі, своєю чергою, обирає переможців у шести міжнародних номінаціях («Найкращий блог», «Найкращий мікроблог», «Найкраща інновація», «Найкращий громадський активізм», «Найкреативніший та найоригінальніший», «Приз від Репортерів без кордонів», «Приз Deutsche Welle Global Media Forum»). Тобто розгляд процедури проведення конкурсу доводить, що визначення кандидатів і переможців відбувається відкрито і прозоро.

Аналіз підсумків конкурсу в 2004–2012 рр. показує, що «The Bobs» – динамічний проект, якісні та кількісні зміни в якому відбуваються щороку. Можна виокремити зміни у трьох головних сферах: мови; спеціалізація та кількість номінацій; форми віртуальної комунікації. Приміром,

до 2013 р. кількість офіційних мов конкурсу збільшилася з семи до чотирнадцяти (зокрема, у 2013-му вперше змагатимуться учасники, котрі пишуть українською, турецькою та гінді). Кількість номінацій за вищезгаданий період зросла з 10 до 34-х. Серед них – шість міжнародних та двадцять вісім мовних.

Ураховуючи це можна дійти таких висновків. Додавання нових мов свідчить про своєчасне реагування проекту на глобальний порядок денний, тобто на зміни у правлячих режимах країн, учасники з яких братимуть участь у конкурсі. Збільшення кількості номінацій відображає практично всі нові форми віртуальної масової комунікації, до котрих нині активно вдаються користувачі інтернету: блоги, мікроблоги (Twitter), мультимедійні платформи, соціальні мережі. По суті, кожна номінація називає інструмент для організації суспільних змін, наприклад, «Найкращий соціальний активізм» – приз за організацію громадянської кампанії за допомогою інтернету.

Таким чином, конкурс «The Bobs» логічно продовжує та втілює основну ідею медіаконпанії «Deutsche Welle» – підтримувати демократію, свободу слова, права людини та толерантність [6]. Можна виокремити такі ключові характерні ознаки проекту: постійний розвиток (охоплення нових форм віртуальних масових комунікацій та мовних регіонів), концентрація на важливих суспільно-політичних темах (з усіх 34-х номінацій тільки в одній – «Найкреативніший та найоригінальніший» – приз вручається за подання контенту в розважальному форматі), організація професійного міжнародного полілогу та обміну суспільно важливими ідеями і досвідом, демократичність вибору переможців (за версіями журі та користувачів).

Імовірне значення проекту для розповсюдження свободи слова й захисту прав людини полягає у професійному моніторингу міжнародної блогосфери (якщо точніше, окремих мовних регіонів), привертанні уваги громадськості до ключових проектів, організації полілогу на суспільно важливі теми та стимулюванні реакції онлайн-спільнот на важливі проблеми, а також сприянні утворенню міжнародних мережних спільнот користувачів інтернету, котрі можуть домагатися суспільних змін у своїх країнах.

1. *Грaбська А.* The Bobs: українська – вперше серед офіційних мов конкурсу [Електронний ресурс] // Українська редакція DEUTSCHE WELLE : [сайт]. – Бонн, 2013. – URL: <http://www.dw.de/the-bobs-українська-вперше-серед-офіційних-мов-конкурсу/a-16573707> (06.02.2012).

2. *Зернецька О. В.* Глобальна політична блогосфера – нова арена політичної комунікації // Політичний менеджмент. – 2009. – Вип. 2. – С. 13–26.

3. *Грaбська А.* The Bobs-2013: конкурс почався [Електронний ресурс] // Українська редакція DEUTSCHE WELLE : [сайт]. – Бонн, 2013. – URL: <http://www.dw.de/the-bobs-2013-конкурс-почався/a-16576916> (06.02.2012).

4. *Почепцов Г. Г.* Управління масовою свідомістю як ціль соціоінжинірингу [Електронний ресурс] // Mediasapiens : [сайт] / ТОВ «Телекритика». – К., 2013. – URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/print/material/14885> (16.02.2013).

5. *Почепцов Г. Г.* Нові медіа як засіб міжнародних інформаційних інтервенцій [Електронний ресурс] // Mediasapiens : [сайт] / ТОВ «Телекритика». – К., 2013. – URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/13955> (16.02.2013).

6. *DEUTSCHE WELLE* : українська редакція [Електронний ресурс]. – Бонн : DEUTSCHE WELLE, 2013. – URL: <http://www.dw.de/dw/0,,657,00.html/> (10.01.2013).

Подано до редакції 17. 05. 2014 р.

Hrabska Anita. The international competition of Internet activism The BOBS from DEUTSCHE WELLE as a tool of dissemination of freedom of speech through new media.

In the article it is investigated the competition of Internet activism «The Bobs» from Deutsche Welle as an instrument for dissemination of freedom of speech with help of new media. The quantitative and qualitative changes of the contest during 2004–2013 were analyzed. It was made the conclusions about its supposed meaning for activation of international Internet-discourse in the above-stated context.

Keywords: The Bobs, Deutsche Welle, Internet-activism, freedom of speech, blogosphere.

Грaбская А. В. Международный конкурс интернет-активизма «The Bobs» от «Deutsche Welle» как инструмент распространения свободы слова с помощью новых медиа.

В статье исследован конкурс интернет-активизма «The Bobs» от «Deutsche Welle» как инструмент распространения свободы слова с помощью новых медиа. Проанализированы количественные и качественные изменения конкурса на протяжении 2004–2013 гг., сделаны выводы о его предполагаемом значении для активизации международного интернет-дискурса в контексте вышеизложенного.

Ключевые слова: «The Bobs», «Deutsche Welle», интернет-активизм, свобода слова, блогосфера.

